

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, בביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' עקב תשפ"ו

בית יעקב

על ידי האכילה מתבררים הניצוצות
שבמאכל ועולים לקדושה

ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב
נחשת ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך
על הארץ הטבה אשר נתן לך (ח טו-י).

הכונה לפי מה שכתבנו למעלה, דהמאכל
יורד בתחלה לגרון שהוא הבינה, ואחר כך
יורד לאצטומקא ומתעכל, המבחר נגד
ומתערב עם הגוף, והפסלת יוצא לחוץ,
ועל ידי הברור מתבררים הניצוצות ונפש
המגלגלת. וזהו ומהרריה תחצב נחשת,
הרריה הם הגרון והאצטומקא שהם כהרי
הגוף, דעל ידי הברור שמתברר שם המאכל,
על ידי זה הוי הברור של הניצוצות ושל
נפש המגלגלת, זהו מהרריה תחצב נחשת,
הם הברורים, ונחשת ראשי תבואת ניצוצות
חוטא שניהם תתקן. ובזה ואכלת ושבעת,
דהינו, שהמאכל שנשארג בגוף נשארג
בקדשה ועל ידו מתבררים הברורים, וזהו
ושבעת, דהינו השביעה שהיא מצד הקדשה.
וכל זה נעשה על ידי הברכה בתחלה ובסוף,
וזהו וברכת את ה' אלקיך, דעקר הברורים
הוא על ידי הברכה. וכל זה הברור לתועלת
השכינה שנקראת 'הארץ הטובה', וזהו על
הארץ הטבה אשר נתן לך, דעל ידי הברורים
חוזרת השכינה להיות מלאה טובות הרבה
וברכות רבות, דהכל לתועלתה: (פיתוח חותם)

והתשובה ממשמשים ובאים, מתמלא המלך הרחמן
- הקדוש ברוך הוא - ברחמים על כל בריותיו, גם
אם הרבו לפשע כנגדו, ואומר לאדם: 'מי יתן והיה
שתשוב אלי בתשובה בזמנים קדושים אלו שנתתי
לך לעורר את לבך, ומבטיחך אני כי אם תשוב אלי
באמת, אקבל את תשובתך ברוצן טוב'.

על פי זה יתפרש הכתוב כך: 'עשה' - בחדש אלול,
פונה הקדוש ברוך הוא לכל אחד ואחד מיישראל,
ואומר לו, כי גם אם הלך בכל חדשי השנה אחר
עצת יצרו הרע, מכל מקום אינו דורש ממנו 'כי
אם ליראה' - לתקן מעשיו בארבעת זמני התשובה
הנרמזים בתבת יראה, שהם חדש אלול, ראש השנה,
יום הכפורים והושענא רבה. ואם תקן האדם מעשיו
בזמנים אלה, די בכך כדי לתקן את כל אשר פגם ועזת
במשך כל ימות השנה.

יראת יעקב

זמני התשובה בימים הנוראים

בחדש אלול, קבל עליו מלכות ה' בראש
השנה, ושב בתשובה ביום הכפורים, וזהו
שלא להזניח את מעשיו מכאן והלאה, אלא
יוסיף יראה על יראתו וקדשה על קדשתו
ביום הושענא רבה.

אין להתיימשך מן התשובה בכל זמניה

כמו כן, גם מי שחלילה לא עשה את
המטל עליו ולא הכין עצמו כראוי בחדש
אלול לשוב בתשובה, אל יתיימשך מן
הרחמים, אלא יעורר עצמו לפחות לקראת
ראש השנה לשוב בתשובה בזמן השני. וכן
מי שאבד אפלו את היום הגדול הזה, ולא
עשה את המטל עליו בראש השנה, עדן
יוכל לתקן מעשיו ביום הכפורים. ואפלו מי
שלא שב ביום הכפורים שהוא עת תשובה
לכל, מכל מקום לא פסה ממנו תקוה עדן, כי
אם ישוב אל ה' בכל כחו ביום הושענא רבה,
יגמר דינו לטובה, לחיים טובים ולשלום.

ארבעת זמנים אלו נקראים 'אריה', שהוא
ראשי תבואת אלול, ראש השנה, יום הכפורים,
הושענא רבה, וכן גם בתבת יראה, היוצרת
אף היא את ראשי תבואת אלול.

אין דבר קשה יותר מיראת שמים

על פי הדברים האלה, יש לפרש את לשון
הכתוב האמור כאן בדבר חובת היראה.
כבר ידועה קשית רבותינו זכרונם לברכה
על פסוק זה (מילה כה): 'אטו יראה מילתא
זוטרתי היא' - כלומר, וכי מדת היראה דבר
קטן וקל הוא, אשר נתן לומר עליה שזו
כל בקשת ה' מיישראל ואין זה דבר קשה.
ומלבד זאת יש לדקדק בלשון הפסוק,
שיכול האדם לעשות דברים רבים לעבודת
בזראו, ומתוכם לא בקש ה' יתברך מאתו
כי אם ליראה אותו. והרי באמת אין הדבר
כך, שהרי הכל בידי שמים, ולא יוכל האדם
לעשות בעולם דבר חוץ מיראת שמים, אם
כן מהו 'כי אם ליראה'.

רמז הפסוק על עבודת ארבעת זמני התשובה

אמנם, לפי הדרך המתבארת כאן יש
לפרש כי פסוק זה נאמר על חדש אלול.
מדבר על אדם שבכל חדשי השנה עשה
ככל העולה על רוחו, ולא היה פחד אלהים
לנגד עיניו. ולמרות כל זאת, כאשר ימי הדין

ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך
כי אם ליראה (י יב).

זמני התשובה ממשמשים ובאים לקראת
סוף השנה. בראש השנה כל באי עולם
עובדים לפני הקדוש ברוך הוא כבני מרון,
וביום הכפורים נחתם דינם לשבט או לחסד.
משום כך, על כל אדם מטל לעשות את
חשבון נפשו, לפשפש ולמשמש במעשיו
בימים הנוראים, ולשוב בתשובה שלמה כבר
בחדש אלול, כדי שיבוא מוכן לימי הדין.

יש להוסיף קדושה בכל יום ותקופה

על ימים קדושים אלו, וחלוקי הדין
ביניהם, כותב רבנו זיע"א (שערי ארוכה, אות ה),
כי כל אחד מימים אלו, יש בו מעלה יותר
מחברו, ועל האדם להתעלות בהם מקדשה
לקדשה. אך מכל מקום ימים קדושים אלו
מתחלקים לכמה תקופות, וכפי שבין יום
ליום ראוי לאדם לעלות בדרגה, כך מתקופה
לתקופה מתוספת קדשה יותר ויותר, ובכל
תקופה נוספת יש להוסיף חמדות והנהגות
טובות יותר מן התקופה הקודמת. תקופות
אלו שלוש הן: חדש אלול, ראש השנה,
יום הכפורים. בכל אחד מזמנים אלו ירום
האדם את עצמו יותר ויותר. שלשה זמנים
אלו רמוזים במזמור כ"ז בתהלים, שנהגו
ישראל לאמרו בימי חדש אלול, והוא פותח
במלים 'לדוד ה' אורי וישעי' - 'אורי' ראשי
תבואת אלול, וראש השנה, יום הכפורים.

תוספת יום הושענא רבה על שלושת זמני
התשובה הנוכחים

על שלשת זמני תשובה אלו יש להוסיף
יום נוסף, הנרמז בפסוק (בראשית כב יד) 'ויקרא
אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, אשר
יאמר היום בהר ה' יראה'. מפסוק זה יש
ללמד שעל שלשת זמני התשובה נוסף גם
יום הושענא רבה, אשר גם הוא עת רצון
גדולה לקבלת תשובת האדם, וכשמו כן הוא
- 'הושענא רבה' - שיתרגמו 'תשובה גדולה',
כי בו יוכל האדם להושיע מכל הגזרות הרעות
שנגזרו עליו, אם יושיע עצמו מסבך חטאיו
ויצא לאורה בתשובה אמיתית הבאה מעמק
הלב. ולכן, גם מי שעמל וטרח בעבודת
הימים הנוראים, על ידי שהכין עצמו כראוי

באור יעקב

אמת קנה ואל תמכר

אמנם, הרב ברוח קדשו הרגיש כי הסוחר אינו דובר אמת, נתן אפוא את עיניו בעיניו של הסוחר ואמר לו: "יודע אני כי יש לך בד משבח יותר, אלא שמתעצל אתה להביאו, ולכן הנך משקר ואומר כי זהו הבד המשבח ביותר". אך הסוחר המשיך להחזיף פניו בעזות והכחיש מכל וכל את העבדה כי יש ברשותו בד טוב ומשבח מאותו בד שהציע לרבנו.

כשנזכר הרב לראות כי הסוחר ממשיך לרמות במצח נחושה, נענה ואמר לו: "הואיל נא לגשת אל המחסן, ותזכר לראות כי שרפת אש מכלה את הבדים הטובים והמשבחים שישנם שם". נבהל הסוחר מדבריו של הרב ומהר אל המחסן, ונחרד לראות כי אש פרצה וכלתה את כל הבדים המשבחים והטובים שהיו שם.

חיש מהרה רץ הסוחר והחל מחלה את פניו של הרב בתחנה שימחל לו על שהתל בו ורמה אותו, ואף הציע לרב לקחת במתנה את הבד שנתר ושחשב למכור לו מתחלה. אמנם הרב שאהב את האמת והתרחק מן השקר לא אבה אפילו לקבל ממנו את המתנה, ויצא מן החנות בלי לטל מאומה.

שוחר אמת היה רבנו האביר יעקב זיע"א, ולא יכול היה לסבל דוברי כזב ומרמה, במיוחד אם היו אלו שגשאו ונתנו עם הבריות במסחר וכדומה.

נכנס פעם הרב לחנותו של סוחר בדים בעירו, ובקש לרכוש ממנו את הבד המשבח והטוב ביותר שיש לו בחנותו. את אותו בד תכנן הרב להביא לחיט שיתפר לו הימנו מלבוש נאה ומשבח שישמש אותו לאורך ימים ושנים.

"במטותא ממך – בקש הרב מהסוחר – שיהא הבד מהסוג המשבח והטוב ביותר שיש עמך". הסוחר היה איש עצל, והאמת לא היתה נר לרגליו. וכששמע את בקשתו של הרב, התעצל להכנס לעמק המחסן שמאחורי חנותו, שם ידע כי מנחים הבדים הטובים והמשבחים, וסמך בלבו על כך כי לרב אין שיג ושיח בעניני בדים וטיבם, ואף פעם לא יוכל לדעת האם רמה אותו או לאו. ומשכך פחו עליו יצרו של הסוחר, נטל מאחד הבדים שעמדו בסמיכות מקום אליו, ואמר לרב: "הנה, כבוד הרב, זהו הבד הטוב והמשבח ביותר שיש בחנותי, אגור לך ממנו פסה נאה ומקבדת, שתוכל לתפר הימנה בגדי כבוד לשם ולתפארת".

קדושת יעקב

הצלם שראה נבוכדנצר בחלום רומז לכל הגלויות

רגליו, ואין הקץ כלה עד שיתבררו הניצוצות ממנו ולא ישאר בו שום ניצוץ אפילו ברגליו. וזהו שאמר 'עד דמטו רגלין ברגליו', הכונה, עד שאפלו הניצוצות שברגלי אדם בליעל יצאו ממנו ויכנסו ברגלי אדם דקדושה, וזהו 'רגלין ברגליו', וזה דומיא ממש מה שאמר דהגלות הזו האחרונה של אדם וישמעאל היא העקבים של הצלם. ומשעם זה קראו החכמים (סוטה מט:) 'סוף הגלות עקבות משיחא', דהיינו, כשיתבררו הניצוצות מהעקבים אתי משיחא:

לכן צריך להזהר בגלות שלא לדוש את המצוות בעקביו

ולפי זה צריכים בני ישראל בגלות הזו האחרונה שלא יהיו דשים המצוות בעקבותיהם, כיון שהגלות הזו תלויה בעקבים של הסטרא אחרא, אם יהיו ישראל דשים המצוות בעקבותיהם אז מתגברים העקבים של הסטרא אחרא והגלות מתארכת. ועל זה היו הראשונים זכרונם לברכה נזהרים שלא יהיו דשים שום מצוה בעקבותיהם חס ושלום, שלא יגרמו להעקבים של הסטרא אחרא להתגבר:

הרמז לזה בפסוק

וזהו שאמר כאן בפסוק והיה עקב תשמעון את המשפטים, דהיינו כשתהיו זהירים לקיים כל המצוות ולא תדושו אותם בעקב, ולא תתנו כח לסטרא אחרא לחזק עקבים, כי אדרבא, על ידי שתהיו מקיימים המצוות, הניצוצות שגשאו בעקבים של הסטרא אחרא יצאו משם ויחזרו למקום הקדושה, אז באותה שעה ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד, דהיינו שייפדך מן הגלות ויעשה לך כל טוב אשר נשבע לאבותיך, כי אז באותה שעה בלע המות לנצח (ישעיה כה ח: (פיתוחי חותם)

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (ו יב).

אפשר לומר בדרך רמז על מה שאמר הלשון הזה דעקב, בהקדים מה שכתב רבנו הרב חיים ויטאל בשם רבנו הארי"ל ז"ל (ספר הליקוטיו פרשת בא), דהצלם שראה נבוכדנצר הוא כנגד הגלות שגלו ישראל בבבל מדי ויון ואדום, והראש של הצלם הוא כנגד גלות בבל, ולפיכך אמר לו דניאל עליו השלום (דניאל ב לח) 'אנת הוא ראשה די דהבא', והעקבים של הצלם הם כנגד אדום שהיא גלות אחרונה, כמו העקבים שהם סוף הגוף, ומאחר שהעקבים הם שנים, לפיכך הגלות הזו האחרונה מערבים בה שנים, אדום וישמעאל:

'עקב' הם המצוות שאדם דש בעקביו

והנה מלת עקב דרשו בה רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא עקב א) אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון, כמו שפרש רש"י ז"ל. ומה שכתב 'אם המצוות קלות, קל וחומר שלא יהיו דשים החמורות, רק שעל הרב אינם חוששים בני אדם למצוות הקלות, לפיכך נקט הקלות, אבל מכל מקום כל מצוה שאין אדם חושש לה נקרא דש אותה בעקביו, בין חמורה בין קלה. ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים מט ו) 'למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני', דהיינו העון שדש בעקביו ואינו חושש לו:

גלות אדום וישמעאל כנגד הרגלים וסופה כנגד העקבים

עוד איתא בזהר הקדוש (ח"ב רמח) דזמן הגאולה עד דמטו רגלין ברגליו. והכונה, לפי שיש אדם דקדושה ויש כנגדו אדם בליעל, והאדם הבליעל הזה מטמעים בו ניצוצות דקדושה מראשו ועד